

locum à relatiuis, quæ sunt simul natura; & posita se ponunt, & perempta se perimunt: sed Prima, & Secunda Substantiæ logice sumptæ sunt relatiua rationis: ergo, &c.

Secunda pars est manifesta: nam Secunda substantia non habet esse existentia: realiter distinctum ab existentia Prima; sed sunt inter se realiter idem: nec accidens naturaliter existit, nisi in Prima: ergo hac destructa quoad esse existentia, destruantur & alia, quæ de illa dicuntur.

Tertia denique pars constat: nam nullo individuo existente, remanet connexio prædicatorum essentialium in esse cognito: sed talis connexio ex secundis substantijs coalescit: ergo Primis quoad existentiam destructis, remanent Secundæ quoad esse essentia intelligibile vide supra quæst. 2. de Genere, art. 7.

Tandem soluit argumenta, in quorum solutionibus multa dicit ad modum arguendi pertinentia: sed quia nullam ad propositum difficultatem continent, ideo ea hic non referimus; maxime quia in littera patent.

Nota tamen, quod Tataretus in hoc capite q. 1. dub. 1. concludit: secunda tenet, has consequentias non esse formales: sed eius argumenta euadantur, per illud verbum, in genere: quod Doctor apponit: in genere enim substantia formalissimæ sunt.

Nota.

QVÆST. III.

An differentia de genere substantia sit substantia?

Commune est autem omni substantia in subiecto non esse: principalis namq. substantia non de subiecto dicitur; neque in subiecto est, &c. non est autem proprium substantia hoc. Namque differentia eorum est, qua in subiecto non sunt: bipes enim, & gressibile, de subiecto quidem homine dicitur: in subiecto autem nullo est. Cap. eodem.

VERITUR: circa hoc: An differentia de genere substantia sit substantia, loquedo de eo, quod subest intentioni? Quod non videtur per litteram hic: quia non inest soli substantia, sed differentia prima proprietatis: sed si differē-

tia esset substantia posset ei inesse: & tamen soli substantia.

Item, nec est substantia prima: quia dicitur de subiecto: nec secunda: quia nec species, nec genus, in genere substantia: hæc sola sunt secundæ substantia per Arist.

Cap. de substantia.

Item, habet contrarium: quia habet aliquid à se maxime distans in eodem genere: & talis distinctio per Arist. decimo Metaph. est contrarietas: substantia autem nihil est contrarium per Aristot. inferius.

Text. com. 13.

Item, per Aristot. quinto Metaph. primus modus qualitatis est differentia substantia: qualitas autem non est substantia.

Text. com. 19.

Si dicatur: quod Aristot. intelligit: quod habet modum prædicandi in quale. Hoc non videtur verum: quia Metaphysicus à Logico differt in hoc quod Metaphysicus considerat ens, in quantum ens: Logicus, in quantum consideratur à ratione: quod ergo, habet solum modum prædicandi in quale, quamvis à Logico posset aliquo modo dici qualitas; non tamen à Metaphysico: nisi sit essentialiter qualitas.

Ad oppositum: non substantia non est prior substantia: quia substantia est primum ens: differētia est naturaliter prior specie, quæ est substantia.

Item, non substantia interempta, non interimitur substantia: sed differentia interempta, interimitur species, quæ est substantia: ergo.

Item, differentia est pars definitionis speciei: igitur indicat aliquid essentia eius: nihil autem pertinet ad essentiam substantia, nisi substantia.

Item, si esset accidens, faceret vnum ens per accidens cum genere: & cum addita generi faciat speciem: igitur omnis species in genere substantia esset ens per accidens: & ita nulla est species.

Ad questionem potest dici, quod differentia in genere substantia est substantia: quia est idem per se ei, quod est substantia: non tamen est species, vel individuum in genere substantia: nec per se substantia. Verior est tamen talis prædicatio: rationale est substantia: quæ ista: quantum est substantia: quamvis utraque necessaria, & utraque per accidens: prima enim est per accidens: non ideo, quia aliquid est substantia,

cui

cui accidit rationale: sed secunda est per accidens: quia aliquid est substantia, cui accidit quantum.

Ad primum argumentum dico: quod intelligit: non est hoc proprium substantia: id est ei, quod directe est in genere substantia: ut species, vel genus: sed etiã differentia, quæ non est sic substantia. Secundum idem ostendit.

Ad tertium dico, quod contrarietas vno modo dicitur communiter pro maxima distantia: & hoc modo priuatiue opposita dicuntur contraria: ut in primo Physicorum dicuntur principia, scilicet licet, forma, & priuatio; contraria: hoc modo contrarietas est in omni genere inter differentias generis; de qua dicitur 10. Metaph. quod omnis differentia secundum speciem contrarietas est. Alio modo sumitur; ut est maxima distantia formarum mutuo circa idem se expellentium: & sic sumitur hic, & 8. Physicorum: & ubi est ista contrarietas, ibi est motus proprie dictus.

Tex. com. 24. & inde.

Tex. com. 11. & 24.

Tex. com. 63. & circiter, sed clarius 5. phys. Tex. com. 7. 9. & 48. habetur.

Ad quartum dico: quod Arist. ut in pluribus in Quinto diuidit voces in significationes, & in modos diuersos accipiendi: quod ad minus facit de Qualitate: non enim eam diuidit; ut est generalissimum; in species, ponens differentiam esse primam speciem eius. Sed diuidit hanc vocem, Qualitas, in significationes: & vnum significatum eius est differentia substantia: quia sicut forma æquiuocatur ad substantialem, quæ tribuit esse simpliciter; ita actus ad actum primum, & actum secundum: & ita Qualitas ad Qualitatem essentialem, & accidentalem æquiuocatur: & differentia substantia est Qualitas essentialis: nullo modo Qualitas; ut est generalissimum.

Summa textus, ac eius explicatio.

PROBANS Aristoteles Primam substantia proprietatem, de qua in Summa Questionis tertiæ de genere diximus; asserit non conuenire Primæ, & Secundæ, substantia in quarto modo: nam etiam substantialibus differentiis conuenit: ipsæ enim in subiecto non sunt: occasione cuius præsentem difficultatem disputat Doctor: An scilicet, Differentia substantiales sint substantia; ut substantia est huius Prædicamenti generalissimum. Partem negatiuam probat nonnullis argumentis, quæ si-

mul cum suis solutionibus in littera patent: sed illis non obstantibus.

Dicit primo. Differentia substantiales sunt substantia. Hanc probat quatuor argumentis ad oppositum.

1. Conclus.

Secundo dicit: quod tales differentia substantiales non sunt substantia; ut substantia est huius Prædicamenti generalissimum: sed ut sumitur transcendentaliter, & est communis ad substantiam completam, & incompletam. Primam partem ostendit: nam solum individua, & species, in hoc Prædicamento directe collocantur: cuiusmodi non sunt differentia prædicæ.

2. Conclus.

Secunda pars patet: nam si sunt substantia; & non illa, quæ est generalissimum: ergo illa, quæ est transcendentalis; & ens cum accidente simul diuidit: de qua diuisione supra diximus.

Nota.

Ex quibus; velim, aduertas, quomodo differentia substantiales vltima sunt quidditative ens secundum Doctorem; ut ex eius mente q. 4. Ante prædicament. art. 3. diximus: nam si sunt quidditative substantia; & substantia est quidditative ens; ergo, & illa sunt ens quidditative. Et hæc pro explicatione illius questionis sufficiat: nam an in substantijs detur contrarietas dicemus questione sequente: cætera ex dictis patent.

QVÆST. III.

An partes substantia sint substantia?

Non vos vero conturbent substantiarum partes, quæ ita sunt in toto; quæ si in subiecto sint: ne forte cogamur, eas non esse substantias, confiteri. & cap. eod.

VERITUR circa hoc: An partes substantia sint substantia? quod non videtur: quia Substantia; ut est generalissimum; est per se ens: nulla pars substantia est per se eas; dū est pars Substantia: quia tunc esset hoc aliquid: & vna substantia esset ex multis hoc aliquid: quod non videtur verum.

Item, si quæcumque pars substantia sit substantia: sit, A, illa substantia; & arguitur sic: si, A, sit substantia descendendo diuisione à generalissimo; oportet

Y 5 te

Cap. 10.

ter concedere; quod, vel sit illa substan-
tia, cuius est pars; vel species distincta
contra illam; vel quod contineatur in
aliqua specie distincta ab illa: quia om-
ne, quod est in genere, est in aliqua spe-
cie eius, per Aristot. 2. Topic. non est
illa, cuius est pars: quia illa de ea nõ præ-
dicatur: non aliqua alia species; nec in
aliqua specie: quia tunc differret à suo
toto specificè: & ita per differentiam
essentialem: & etiam ab omni alia par-
te: sed hoc non est possibile: tum quia
omnis pars haberet formam specificã:
quia omnis differentia sumitur à tali
forma: & ita nulla pars esset pars totius:
nec constitueret eius essentiam; nec vnũ
essentialiter cum alia parte. Tum quia
tunc omnis pars per propriam formam
esset ens in actu: & ex duabus in actu
non fit vere vnum, per Aristot. 7. Meta-
phys. & ita nullum totum esset vere
vnum.

Tex. com. 49.

Item, quælibet pars substantiæ est
substantia; & nulla pars hominis est ho-
mo: sequitur igitur; nullus homo est
substantia: conclusio est falsa: & non
minor: igitur maior. Forma arguendi
patet per Aristot. 4. Physicorum:
quia tali forma arguendi videtur con-
traponetes tempus esse circulationem,
sic: quælibet pars temporis est tem-
pus: & non quælibet pars circulationis
est circulatio: igitur tempus non est cir-
culatio. Vnde si forma arguendi ibi va-
let: & hic.

Tex. com. 8.

Item, de materia dicitur 7. Metaph.
quod non est quid, nec quale, &c. igitur
non substantia.

Item, forma non est substantia: quia
est in subiecto: & quia adest, & abest præ-
ter subiecti corruptionem: vt in transmu-
tatione substantiali patet.

Ad oppositum potest argui per tres
rationes factas ad oppositum præceden-
tis quæstionis.

Tex. com. 2.

Item, Diuisum prædicatur de diuidè-
tibus ipsi: sed secundo de anima, sub-
stantia diuiditur in formam, & materiã,
& compositum: igitur quodlibet istõrum
est substantia.

Tex. com. 7.

Item, 7. Metaphys. dicit Arist. quod
forma est magis ens, quam materia: &
ideo est magis ens, quam compositum:
in qua consequentia inhiuitur, materiã
esse magis ens: quam compositam. Tunc
arguo sic: substantia est maximè ens:

si igitur illud, quod minime est ens, vt
compositum, sit substantia; vt patet: mol-
to magis materia, & forma; quæ sunt
magis entia composito; erunt substan-
tiæ.

Item, hic in littera videtur Arist. in-
nuere; quod partes substantiæ sint sub-
stantiæ: aliter non oporteret prohibere
illud, quasi inconueniens; nec sequere-
tur ex dicta proprietate.

Ad quæstionem potest dici: quod
duplices sunt partes: scilicet; essentia-
les; vt materia, & forma; quæ, scilicet,
essentiam substantiæ constituunt: alie
partes quantitatue, quæ non sunt sub-
stantiæ; in quantum substantia est; sed
in quantum est quanta, & extensa: sed
tam de his, quam de illis, potest dici;
quod non sunt substantiæ per se: id est,
quod generalissimum substantiæ non
prædicatur de eis per se; nec vere in
abstracto, propter primam rationem,
& secundam prius positas ad illam par-
tem quæstionis. Verumtamen substan-
tia est æquiuocum: vt dicitur ens per
se: & isto modo est generalissimum: &
vt dicitur de principijs entis per se: &
isto modo partes substantiæ possunt di-
ci substantia. Similiter in genere sub-
stantiæ, vt est generalissimum; sunt, non
vt species; sed per reductionem; vt per
se principia specierum: & de illis, quæ
sunt in genere per reductionem, nõ oportet
genus in abstracto vere prædicari.

Ad argumenta præcedentis quæstio-
nis; vt hic valent.

Ad primum: non substantia non est
prius substantia: dico: quod si intelliga-
tur; non substantia: id est, illud, de quo
non prædicatur per se generalissimum
in genere substantiæ: falsa est proposi-
tio: sed vera sic: non substantia; id est nul-
lo modo substantia; neque vt substantia
est generalissimum; neque dicitur de
principijs substantiæ.

Ad probationem; cum dicitur: substan-
tia est primum ens: dico: quod hoc est
verum, cõparando generalissimũ sub-
stantiæ ad alia genera: id est, entium per
se in genere est substantia primum ens:
non tamen est verum de substantia prin-
cipiata simpliciter: quia principia talis
substantiæ sunt priora illa: vt dicitur 7.

Metaph. quod forma, & materia, sine
magis entia composito. Forte tamen po-
test cõcedi absolute: quod substantia est
pri-

Tex. com. 7.

primum perfectione: licet non via ge-
nerationis.

Ad secundum non substantia intere-
pta, non interimitur substantia: dico:
quod si maior intelligitur: nõ substantia;
id est, eo interepto; quod non sit substan-
tia per se in genere substantiæ; non inte-
rimitur substantia, falsa est: quia prin-
cipijs substantiæ, quæ non sunt sic sub-
stantiæ, interimptis; substantia interi-
mitur: vera tamen potest esse sic: quod
nullo modo est substantia; nec genera-
lissimum; nec vt dicitur de principijs
substantiæ.

Ad tertium per idem: nihil pertinet
ad essentiam substantiæ, nisi substantia:
si intelligitur, nisi quod per se est in ge-
nere substantiæ, falsa est: alio modo ve-
ra: & illo modo pars substantiæ est sub-
stantia.

Ad aliud de secundo de anima, di-
co: quod illa diuisio substantiæ non est
diuisio generis in species: quia tunc ma-
teria haberet differentiam distinguente
ipsam a forma: & esset ens actu de se di-
stinctum a forma: quod non est verum:
sed est illa diuisio æquiuoci in æquiuo-
cata secundum Logicum: vel Analogi
in Analogata secundum Naturalem: &
sic prædicationem substantiæ de diuidè-
tibus concedo: sed hoc non est; vt sub-
stantia est generalissimum.

Ad aliud dico: quod forma & matè-
ria, sunt magis entia composito entitate
principij: & ita sunt substantiæ: non ta-
men vt substantiæ species.

Ad authoritatem Arist. dico: quod
Aristot. non dicit, nec innuit ex littera
hic, partes substantiæ esse substantias:
sed dicit: quod propter primam pro-
prietatem substantiæ; non oportet eas
concedere non esse substantias: quia nec
partes substantiæ sunt in subiecto; id est,
in aliquo actu completo existentes; vt
formæ: licet sint in toto: quia alijs est
modus essendi in toto: & alijs in subie-
cto.

Tunc ad duo argumenta ad aliam
partem quæstionis, quæ probant for-
mam non esse substantiam; per hoc,
quod est in subiecto. Dicendum est: quod
materia appropriate est tantum illud,
quod est in potentia ad suscipiendam
formam, non habens ex se actum ali-
quem completum, cui forma tribuitur
se simpliciter: vt est in substantijs: sub-

iectum dicitur, quod licet sit in poten-
tia ad formam tamen est in actu comple-
to: & ideo forma adueniens tribuit ei tā-
tum esse secundum quid. Forma igitur
substantiæ; licet sit in materia; non tamè
est in subiecto.

Per idem patet ad aliud: quia non
adest præter subiecti, & quia nullum
est eius subiectum.

Additio.

De quinta proprietate substan-
tiæ sciendum: quod generalissimum
substantiæ non dicitur de aliquo ma-
gis, & de aliquo minus: neque aliqua
substantia secundum suam essentiam
sulcipit magis, & minus: tamen quoad
actum substantiandi, qui est vna proprietate
eius, dicitur vna magis substantia alia:
vt species magis substantia genere: quia
pluribus substat: sicut dicitur genus esse
vniuersalius specie: quia de pluribus
prædicatur: licet vniuersale æqualiter
prædicetur de genere, & de specie: vt
de speciebus eius. Multa est circa hanc
proprietatem difficultas, quæ Physico
relinquatur.

De sexta proprietate substantiæ,
quæ est: cum sit vna, & eadem numero,
est susceptiua contrariorum secundum
sui mutationem: hæc est propria substan-
tiæ; & conuertitur cum substantia: quia
nulla substantia, ex ratione substantiæ,
prohibetur suscipere contraria: licet ali-
qua ex sua propria forma determiuetur
ad vnum contrarium. Similiter intelli-
gendum est: substantia sulcipit contra-
ria, non sibi; sed alia, quæ sunt inter se cõ-
traria: alioquin hæc proprietas repug-
naret quæstioni proprietati.

Summa textus.

EX dictis supra quæst. I. Antepredica-
ment. art. 11. & in quæst. præcedente,
faciliter, breuiterque ab intento prin-
cipali huius quæstionis nos expediemus:
in qua Subtilis Doctor propter verba Philosophi
apposita interrogat de partibus substantiæ phy-
sicæ; An sint substantiæ huius Prædicamenti; eo
modo, quo in præcedente de partibus metaphy-
sicis interrogauit. Partem negatiuam quinque
rationibus ostendit, quibus non obstantibus.

Dicit primo. Si substantia large, & transen-
denter sumatur, quælibet pars substantiæ est sub-
stantia: hæc probat tres rationes factas in quæst.
præcedente ad probandum differentiam substan-
tiæ esse substantiam, quæ habentur § ad opposi-
tum: probatur etiam authoritate, & rationibus
habitis, ibi ad oppositum potest argui.

Secundo dicit: si substantia sumatur stricte, i. Concluf.
& vt

i. Concluf.